

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประเมินการดำเนินงานโครงการ “หนึ่งโรงเรียน หนึ่งผลิตภัณฑ์” ของโรงเรียน
ในอำเภอนครไทย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก เขต 3 ผู้ประเมินได้ศึกษา
ค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินโครงการ

1.1.1 ความหมายของการประเมิน

1.1.2 ประเภทของการประเมิน

1.1.3 ความสำคัญของการประเมิน

1.1.4 รูปแบบของการประเมิน

1.1.5 การวางแผนการประเมิน

1.1.6 ขั้นตอนการประเมิน

1.2 โครงการหนึ่งโรงเรียน หนึ่งผลิตภัณฑ์

1.2.1 ความหมายของโครงการหนึ่งโรงเรียน หนึ่งผลิตภัณฑ์

1.2.2 ความเป็นมาของการดำเนินโครงการหนึ่งโรงเรียน หนึ่งผลิตภัณฑ์

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินโครงการ

1.1.1 ความหมายของการประเมิน จากการศึกษาเอกสารทางวิชาการ

ตำราและงานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินโครงการ พบว่ามีผู้กล่าวถึงความหมายของการประเมิน
โครงการไว้ดังต่อไปนี้

ประชุม รอดประเสริฐ (2529 : 73) กล่าวว่า “การประเมิน” หรือ “การประเมินผล”
(Evaluation) หมายถึงกระบวนการรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจดำเนินการ
สิ่งใดสิ่งหนึ่ง นอกจากนั้นยังมีความหมายที่ต่อเนื่องสอดคล้องกับคำอื่น ๆ อีกหลายคำเช่น
การวิจัย (Research) การวัดผล (Measurement) การตรวจสอบ การรายงานผล (Appraisal)
การควบคุมดูแล (Monitoring) การประมาณการ (Assessment) และการพิจารณาตัดสินใจ
(Judgment) เป็นต้น ซึ่งกล่าวเป็นความหมายรวมกันได้ว่า “เป็นการประเมินค่า หรือ
ประเมินผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินงาน โดยข้อมูลที่ได้รวบรวมด้วยวิธีการสอบถาม ทดสอบ

สังเกตและวิธีติดตามผลอื่น ๆ แล้วนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติเพื่อตัดสินว่าการดำเนินงานนั้นมีคุณค่า หรือบรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด

สิริพัฒน์ ลากจิต (2537 : 50) กล่าวว่า การประเมินเป็นการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานจริง (Actual Results) กับผลที่คาดว่าจะได้รับ (Expects Results) ซึ่งเป็นการวัดความสำเร็จจากการดำเนินงาน โดยพิจารณาจุดมุ่งหมายและเป็นการศึกษาพิจารณาเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่เกิดจากกิจกรรมบางประเภทที่มุ่งให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการสอดคล้องกับไชยยศ เรืองสุวรรณ (2534 : 120) กล่าวถึงความหมายของการประเมินผลว่าเป็นกระบวนการจำแนกรวบรวมและเสนอข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับคุณค่าและประโยชน์ของความมุ่งหมาย การออกแบบหรือการวางแผนการดำเนินงานและผลของโครงการหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจความรับผิดชอบและเพื่อสร้างความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้องของโครงการนั้นกับทางเลือกเช่นเดียวกับสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2535 : 17) กล่าวถึงความหมายของการประเมินว่าเป็นการตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นกระบวนการที่ได้มาซึ่งสารสนเทศอันเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ ส่วนสำราญ มีแจ้ง และศิริพงษ์ สำลี (2528 : 136) ได้สรุปแนวความคิดของอัลคิน (Alkin) ว่า การประเมินหมายถึงกระบวนการที่ได้มาซึ่งสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจการเลือกเน้นข่าวสารที่เหมาะสมการรวบรวมแล้ววิเคราะห์ข่าวสารเพื่อรายงานข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ทำการตัดสินใจการเลือกหนทางต่าง ๆ ที่เป็นไปได้

ชนิษฐา วิทยานุมาส และณัฐภา สรรพศรี (2538 : 156) กล่าวว่า การประเมินหมายถึงการบรรยายและการตัดสินคุณค่าโปรแกรม การศึกษา ซึ่งเป็นเรื่องการบรรยายที่ถูกประเมินโดยอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ จึงสรุปได้ว่าการประเมิน หมายถึงกระบวนการรวบรวมข้อมูล การตัดสินคุณค่าของการดำเนินการ โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาตัดสินใจในการเลือกแนวทางดำเนินการที่เป็นไปได้

สำราญ มีแจ้ง (2544 : 20) ได้แสดงความคิดเห็นว่าการประเมิน หรือการประเมินผลเกี่ยวข้องกับโครงการ (Project) ซึ่งหมายถึงแผนหรือเค้าโครงที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนงาน (Plan) ที่มีรายละเอียดในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน จึงสรุปโดยการรวมเป็นศัพท์ทางวิชาการได้ว่า "การประเมินโครงการ" (Project Evaluation) ซึ่งมีความหมายที่นักวิชาการจำนวนหลายท่านได้กล่าวถึง ดังต่อไปนี้

วอร์ธเชนและแซนเดอร์ส (Worthen B.R. and Sanders. 1973 :3) ได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่าหมายถึงกระบวนการกำหนดคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งประกอบด้วยวิธีการหาข้อมูลในการตัดสินคุณค่าของการผลิต วิธีการดำเนินงานว่าบรรลุจุดมุ่งหมายและประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการโดยกล่าวว่าการประเมินโครงการหมายถึง

การตรวจสอบวัตถุประสงค์ของโครงการว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ และบรรลุเป้าหมายนั้นมากน้อยเพียงใด

เสถียร พิทักษ์พงษ์อรณพ (2524 : 23) ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่าเป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการ เพื่อนำผลการวิเคราะห์และสรุปผลให้ผู้บริหารหรือผู้วินิจฉัยสั่งการเลือกดำเนินการที่เหมาะสมที่สุดกับสถานการณ์และนิศา ชูโต (2531 : 8) กล่าวว่า การประเมินโครงการเป็นการใช้เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์ในหาข้อมูลที่เป็นจริงเชื่อถือได้เกี่ยวกับโครงการในการเลือกตัดสินใจว่าโครงการดังกล่าวดีหรือไม่ดีอย่างไร ส่วนประชุม รอดประเสริฐ (2529 : 73) มีความเห็นว่าการประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการและพิจารณาตัวบ่งชี้ให้ทราบจุดเด่นและจุดด้อยของโครงการนั้นอย่างมีระบบแล้วตัดสินใจว่าจะปรับปรุงแก้ไขโครงการนั้นเพื่อดำเนินงานต่อไปหรือจะยุติการดำเนินโครงการนั้นเสีย ทั้งนี้สมหวัง พิริยานุวัฒน์ (2535 : 16) ได้ให้นิยามเกี่ยวกับความหมายของการประเมินโครงการว่าหมายถึงกระบวนการที่ประจักษ์คุณค่าหรือประสิทธิภาพของโครงการในอันที่จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการหรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับโครงการนั้น ๆ

บุญลือ ทองอยู่ (2525 : 24) การประเมินโครงการนั้นมีผู้ให้ความหมายไว้มากเช่น เป็นการควบคุมด้านการจัดการ (Management Control) ซึ่งเป็นการตรวจสอบว่าโครงการที่ได้ดำเนินไปแล้วมีความก้าวหน้าแค่ไหน มีปัญหาในทางปฏิบัติอย่างไรบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ หรือมีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างไรบ้างหรือหมายถึงกระบวนการรวบรวมข้อมูลและเสนอข้อมูล เพื่อตัดสินใจเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงหรือเลือกวิธีการใหม่เกี่ยวกับการดำเนินโครงการ เป็นกระบวนการในการค้นหาหรือตัดสินใจ โดยมีหลักเกณฑ์หรือหลักการเพื่อการปรับปรุงแก้ไขให้ดำเนินการต่อไปหรือแม้แต่ยุติและได้กล่าวสรุปความหมายของการประเมินโครงการไว้ด้วยความหมายเช่นเดียวกับ สมพร แสงชัย (2530 : 3) คือ

1. เป็นการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานกับแผนที่วางไว้
2. เป็นการควบคุมและเร่งรัดการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผน
3. เป็นการศึกษาในทางปฏิบัติเพื่อแก้ไขแผนการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น
4. เป็นการศึกษาแผนการปฏิบัติงานที่ดำเนินการไปแล้ว ว่าการดำเนินงานนั้นมีการตอบสนองหรือมีปัญหาอย่างไร
5. เป็นการศึกษาผลกระทบทางตรงและทางอ้อมของการดำเนินโครงการซึ่งอาจเป็นข้อมูลช่วยในการตัดสินใจของฝ่ายบริหาร

สมชาย ดุรงค์เดช (2543 : 1-9) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการในการพิจารณากำหนดคุณค่าหรือการวัดระดับความสำเร็จในการบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้เพื่อเป็นการนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาโครงการให้ดีขึ้นและมีการควบคุม

อย่างต่อเนื่องผู้ประเมินจะต้องมีคุณสมบัติไม่ลำเอียง มีการทบทวนผลการประเมินโครงการให้ถูกต้องตามหลักวิทยาศาสตร์อย่างแท้จริงเพื่อให้ผลของการประเมินมีคุณภาพและเพื่อประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการนำผลไปใช้ และปรับปรุงพัฒนาโครงการต่อไปอย่างมั่นใจ ซึ่งการประเมินผลโครงการจะเกี่ยวข้องกับการพัฒนาโครงการ และมุ่งเน้นกระบวนการวิเคราะห์ประสิทธิผล (Efficiency) ประสิทธิภาพ (Effectiveness) และความเหมาะสม (Appropriateness) ของโครงการและมัตนา ธรรมรงค์ (2544 : 40) ได้กล่าวถึงการประเมินโครงการหมายถึง การนำผลการวิจัยที่เป็นข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนโดยเลือกสรรข้อเสนอแนะแนวทางและวิธีการที่ดีที่สุดมาใช้ในการวางแผนและดำเนินงานตามแผนงานเพื่อพัฒนางานให้เหมาะสมและบรรลุเป้าหมายและมีความคิดเห็นว่าการประเมินโครงการมีความหมายเช่นเดียวกับการวิจัยโครงการ

จากการความหมายของการประเมินที่ได้ศึกษาตามที่กล่าวมาแล้ว จึงพอสรุปได้ว่าการประเมินโครงการหมายถึงการกำหนดคุณค่าความสำเร็จกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการโดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลและเสนอข้อมูลของระเบียบการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อสนเทศไปใช้ในการตัดสินใจพัฒนา ปรับปรุงผลการปฏิบัติงานในการดำเนินโครงการให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

ไฮแมน (Hyman, 1962 อ้างถึงใน สำราญ มีแจ้ง, 2544 : 72) ได้เสนอนิยามการวิจัยประเมินผลว่า การวิจัยประเมินผล หมายถึง ขั้นตอนของการแสวงหาความจริง ซึ่งเป็นผลจากการดำเนินงานด้านสังคมที่วางแผนไว้ล่วงหน้าเพื่อให้เกิดองค์ความรู้และศึกษาประสิทธิผลของการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ที่ได้กำหนดนิยามของการวิจัยประเมินผลว่าการวิจัยประเมินผล หมายถึงการประยุกต์ใช้แรงงานการวิจัยทางสังคมศาสตร์อย่างเป็นระบบระเบียบ เพื่อประเมินกรอบความคิด รูปแบบการวิจัยประเมินผลการดำเนินงานและเพื่อประโยชน์ของแผนงานในการเข้าแทรกแซงทางสังคม ซึ่งประวีณา อัครพลไพศาล และคณะ (2542 : 9) กล่าวว่า การวิจัยเชิงประเมินผลเป็นวิธีการที่อาศัยรูปแบบของการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและค่าของการตัดสินใจที่ให้คุณค่าทั้งทางบวกและทางลบแล้วสรุปผลเพื่อเป็นแนวทางตัดสินใจในการกำหนดทางเลือกและให้ความเห็นว่า การประเมินผลโครงการและการวิจัยประเมินผลมีความหมายเป็นสิ่งเดียวกัน เช่นเดียวกับอัจฉรา นุชภักดี (2533 : 26) ที่ให้ความเห็นว่า การประเมินเป็นการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งบนรากฐานของกระบวนการที่มีระบบระเบียบของระบบการบริหารโครงการ บทบาทของการประเมินมีความสำคัญต่อการที่จะได้ข้อมูลประกอบการพิจารณาโครงการในส่วนต่าง ๆ ให้ชัดเจนเริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์หรือการประเมินเพื่อให้ได้การตัดสินใจอย่างถูกต้องเหมาะสมว่าสมควรที่จะให้มีการดำเนินโครงการใดโครงการหนึ่งหรือไม่ แต่ไหนเพียงใดเมื่อได้ตัดสินใจให้ดำเนินโครงการแล้วก็จะมีการติดตามตรวจสอบและประเมินการดำเนินงาน

เพื่อค้นหาแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงให้มีการดำเนินงานไปตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนประจักษ์ เปี่ยมสมบูรณ์ (2523 : 11) สรุปความหมายของการประเมินผลโครงการว่าเป็นการวิจัยประยุกต์ซึ่งนำระบบระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์มาใช้เพื่อประโยชน์ของการศึกษาต่อไปนี้

1. ศึกษาหาผลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลระหว่างนโยบาย แผนงานโครงการ (ตัวแปรอิสระ) กับผลลัพธ์และผลกระทบ (ตัวแปรตาม) ทั้งที่พึงปรารถนาและไม่พึงปรารถนา
2. ศึกษาการเปรียบเทียบระหว่างผลลัพธ์ที่พึงปรารถนา ระหว่างวัตถุประสงค์กับตัวเป้าหมายของโครงการ
3. เพื่อสังเกตรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลลัพธ์ และผลกระทบข้างเคียงที่อาจไม่เคยคาดคิดไว้ก่อนล่วงหน้า
4. เพื่อติดตามและประเมินกระบวนการ ขั้นตอนต่าง ๆ ระหว่างการดำเนินการให้เป็นไปตามแนวทางที่วางไว้

จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า การประเมินผลโครงการ หมายถึงการนำระเบียบและวิธีการวิจัยมาใช้ในการเก็บรวบรวม การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจเลือกแนวทาง และมีความหมายเดียวกันกับการวิจัยประเมินผล

1.1.2 ประเภทของการประเมินโครงการ ประเภทของการประเมินโครงการจะแตกต่างกันไปทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่จะยึดเป็นหลักในการประเมิน ซึ่งมีผู้เสนอแนวคิดไว้ดังต่อไปนี้

สมหวัง พิริยานุวัฒน์ (2535 : 34 - 40) ได้สังเคราะห์รายการประเมินจำนวนมากกว่าสามารถประเมินได้ 3 รูปแบบคือ

1. แบบประเมินเชิงสำรวจ เป็นการสำรวจสิ่งต่าง ๆ ที่จะช่วยในการประเมิน เช่นการวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของโครงการ จัดทำขึ้นเพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายของโครงการกับกิจกรรมในโครงการ จุดอ่อนของแบบประเมินเชิงสำรวจก็คือผลการประเมินค่อนข้างจะมีความเป็นปรนัยต่ำ ทำให้ผลการประเมินเป็นที่น่าสงสัย ทางแก้ไขคือพยายามเก็บข้อมูลเชิงความคิดเห็น โดยให้มีการตรวจสอบซึ่งกันและกัน และพยายามประเมินจากหลักฐานหรือเอกสารที่มีอยู่เป็นสำคัญ

2. แบบประเมินเชิงทดลองเป็นการประเมิน โดยอาศัยการทดลองที่นิยมทดลองแบบกลุ่มเดียวแล้วศึกษาผลที่เกิดขึ้นโดยการเปรียบเทียบผลที่ได้จากการวัดก่อนและหลังการทดลอง การทดลองแบบกลุ่มเดียวมีจุดอ่อนที่ต้องแก้ไขก่อนข้างมามีแนวทางในการแก้ไขควรมีการประเมินโดยอาศัยแบบการทดลองที่มี 2 กลุ่มคือกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

3. แบบประเมินตามโมเดลการประเมิน เป็นเครื่องมือที่ชี้ทิศทางว่าการประเมินจะเกี่ยวข้องกับอะไรบ้าง ผู้ประเมินต้องการทำอะไร และการพิจารณาเลือกใช้แบบหรือโมเดลการประเมินวิธีใด แบบที่เลือกใช้ต้องสอดคล้องกับความจำเป็นหรือความต้องการของผู้ใช้ผลการประเมินที่นักวิชาการทั้งหลายได้เสนอแนะไว้ อาศัยกรอบความคิดที่นักประเมินเสนอไว้มีหลายลักษณะ แต่ส่วนใหญ่จะคล้ายคลึงกัน พยายามทำให้การประเมินเป็นระบบ โดยอาศัยคุณลักษณะของระบบประกอบด้วย ปัจจัย กระบวนการ และผลผลิตเป็นสำคัญ ซึ่งอาจแยกได้เป็น 3 ประเภทคือ

3.1 โมเดลที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (Goal Attainment Model or Objective) ที่รู้จักในนามของ Tyler view Model) การประเมินตามโมเดลนี้เป็นการประเมินรวมสรุป (Summative Evaluation) ที่เน้นผลสุดท้าย

3.2 โมเดลเน้นการตัดสินใจ ซึ่งมีชื่อเรียกเป็นการเฉพาะว่าโมเดลการประจัญหน้า(The contenance Model) ของสแต็ค (Roger Stake)โมเดลนี้มุ่งบรรยายสิ่งที่ประเมินและการตัดสินใจคุณค่า โดยมุ่งวิเคราะห์ความสอดคล้อง ความสมเหตุสมผลของสิ่งที่คาดหวังและสิ่งปรากฏจริงของสิ่งที่นำเข้าหรือการปฏิบัติและผลลัพธ์เป็นสำคัญ

3.3 โมเดลเน้นการจัดเป็นหลัก ได้แก่โมเดลของสตีฟเฟิลบีมและคณะ มีชื่อว่าโมเดลชิปปี้ (CIPP Model) การประเมินตามโมเดลชิปปี้ เป็นการได้มาซึ่งสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจทางเลือกต่าง ๆ อย่างถูกต้องประกอบด้วยปัจจัยการประเมิน 4 ด้านได้แก่

3.3.1 การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation)

3.3.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation)

3.3.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation)

3.3.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation)

การจำแนกการประเมินโครงการจะคล้ายคลึงและแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ และการนำผลการประเมินไปใช้ตามวิธีการประเมินและรูปแบบของโมเดลการประเมิน ไทวิท ประวาลพฤษ์ (2523 : 7 - 12) ได้เสนอแนวทางและวิธีการประเมินไว้ 4 ขั้นตอนคือ

1. ขั้นตอนการประเมินตัวโครงการ เป็นการประเมินความเหมาะสม ความสมเหตุ สมผลของโครงการเพื่อตรวจสอบดูว่า โครงการมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด การประเมินจึงตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบที่เป็นปัจจัยในการประเมิน เช่น

1.1 การศึกษาความจำเป็นของปัญหาทรัพยากรที่จำเป็น และต้องการของโครงการที่จะทำการประเมิน

1.2 ศึกษาวิธีการดำเนินการ เทคนิค วิธีการต่าง ๆ โดยคำนึงถึงสภาพของจุดอ่อนและจุดแข็งของสภาพแวดล้อม

1.3 ศึกษาเป้าหมายของการดำเนินโครงการและเป้าหมายของโครงการที่จะทำการประเมิน เพื่อให้ทราบวัตถุประสงค์

1.4 วิเคราะห์ความสมเหตุสมผลของโครงการ และกำหนดวิธีการประเมินโครงการนั้น ๆ

2. การประเมินสภาพเมื่อเริ่มต้นโครงการ เป็นการจัดทำเมื่อจะเริ่มต้นหรือขณะที่ดำเนินการประเมินโครงการ เป็นการตรวจสอบ 2 ลักษณะคือ

2.1 การตรวจสอบความพร้อมสำหรับการเริ่มโครงการ ในด้านทรัพยากรและบุคลากรที่จำเป็น

2.2 การตรวจสอบสภาพแวดล้อมของโครงการ ได้แก่สภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองและคตินิเวศวิทยาของสังคม

3. การประเมินการดำเนินโครงการเป็นการตรวจสอบวิธีปฏิบัติงานของบุคคลและองค์การที่มีส่วนในการลงมือปฏิบัติงาน ได้แก่

3.1 การประเมินความเข้าใจและเจตคติของผู้บริหาร

3.2 การประเมินความเข้าใจของผู้เข้าร่วมโครงการ

3.3 การประเมินเทคนิค วิธีการที่ใช้ในการประเมิน

3.4 การประเมินเอกสาร การบันทึกการสัมภาษณ์ การบันทึกการสังเกต

3.5 การประเมินการปฏิบัติงานจริง

4. การประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ เป็นการประเมินเมื่อการดำเนินได้ สิ้นสุดลง มี 2 ลักษณะคือ

4.1 การประเมินความดีความชอบของโครงการ

4.2 ประเมินจุดประสงค์ของโครงการ

จากการศึกษาประเภทของการประเมินดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยได้พิจารณาเลือกโมเดลเน้นการจัดเป็นหลักตามรูปแบบของस्टีฟเฟิลบีมและคณะมีชื่อว่าชิปปี้(CIPP Model) มาใช้ในการประเมินโครงการหนึ่งโรงเรียน หนึ่งผลิตภัณฑ์ ของโรงเรียนในอำเภอนครไทย สำนักเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพิษณุโลก เขต 3 โดยประเมิน 4 ด้านคือ

1. ด้านสภาวะแวดล้อม (Context)
2. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)
3. ด้านกระบวนการ(Process)
4. ด้านผลผลิต (Product)

1.1.3 ความสำคัญของการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการช่วยให้กำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายและมาตรการตลอดทั้งวิธีการประเมินได้รับการตรวจสอบ วิเคราะห์อย่างละเอียดจากผู้บริหาร และผู้ประเมินว่าสามารถนำไปปฏิบัติได้โดยใช้ทรัพยากรที่กำหนดไว้อย่างคุ้มค่า เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ทำให้ผู้บริหารทราบถึงอุปสรรคข้อดีข้อเสียความเป็นไปได้ และแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินโครงการว่าจะดำเนินต่อไป หรือจะยุติโครงการ ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของการประเมินโครงการไว้เช่น

ประชุม รอดประเสริฐ (2529 : 75 - 76) ได้กล่าวว่าการประเมินมีความสำคัญดังต่อไปนี้

1. การประเมินช่วยให้การกำหนดวัตถุประสงค์และมาตรฐานของการดำเนินงานมีความชัดเจนเพราะก่อนที่โครงการจะได้รับการสนับสนุนให้นำไปใช้ย่อมจะได้รับการตรวจสอบอย่างละเอียดจากผู้บริหารและผู้ประเมิน
2. การประเมินโครงการช่วยให้การใช้ทรัพยากรให้เป็นไปอย่างคุ้มค่า และเกิดคุณประโยชน์เต็มที่ ทั้งนี้เพราะการประเมินโครงการได้ผ่านการวิเคราะห์ที่มาอย่างละเอียด ข้อมูลหรือปัจจัยที่เป็นปัญหาจะได้รับการพัฒนาปรับปรุงเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างสะดวกและเหมาะสม
3. การประเมินโครงการช่วยให้แผนงานบรรลุวัตถุประสงค์ เพราะว่าโครงการถือเป็นส่วนหนึ่งของแผน เมื่อโครงการได้รับการตรวจสอบ การวิเคราะห์ ปรับปรุงแก้ไขให้ดำเนินการไปด้วยดี ย่อมจะทำให้แผนงานดำเนินไปด้วยดีและบรรลุวัตถุประสงค์
4. การประเมินโครงการมีส่วนในการช่วยแก้ไขปัญหาอันเกิดจากผลกระทบของโครงการและทำให้โครงการมีข้อที่ก่อให้เกิดความผิดพลาดน้อยลง
5. การประเมินโครงการมีส่วนสำคัญที่สุดในการควบคุมคุณภาพของงานเพราะถือว่าการประเมินเป็นการตรวจสอบและควบคุมชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นการดำเนินงานอย่างมีระบบและเป็นไปตามขั้นตอนวิทยาศาสตร์มาก
6. การประเมินโครงการไม่ใช่การควบคุม หรือเป็นการบังคับบัญชาแต่เป็นการศึกษาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุง แก้ไขและเสนอแนะวิธีการใหม่ ๆ อันจะทำให้ผลงานเป็นที่ยอมรับ ผู้ปฏิบัติงานมีความพึงพอใจและมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานต่อไปให้เกิดประสิทธิภาพ
7. การประเมินโครงการมีส่วนช่วยในการเลือกการตัดสินใจ หรือเลือกแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้ถูกต้อง เหมาะสม

อัจฉรา นุชภักดี (2533 : 11) กล่าวถึงความสำคัญของการประเมินว่า การประเมินขั้นตอนต่าง ๆ ของโครงการนั้นผลของการประเมินจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินโครงการนั้นที่ดำเนินหลายประการคือ

1. ช่วยชี้ให้เห็นความจำเป็นและความต้องการต่อการดำเนินงานนั้น ๆ
2. ช่วยให้ทราบถึงระดับความพร้อมที่จะดำเนินงานนั้น ๆ ได้
3. ช่วยให้วินิจฉัยได้ว่าแผนดำเนินงานนั้น ๆ เหมาะสมเป็นไปได้เพียงใด
4. กระตุ้นให้มีการเร่งรัดปรับปรุงการดำเนินงาน
5. ช่วยให้เห็นข้อบกพร่อง อุปสรรคในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน
6. ช่วยควบคุมการดำเนินงานให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพซึ่งจะเป็นการลด

ความสูญเสียเปล่าในการใช้ทรัพยากร

7. ช่วยให้ข้อสนเทศแก่ผู้บริหารในด้านการดำเนินงาน
8. ทำให้ทราบว่าการทำงานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใด
9. ทำให้ทราบแนวทางในการกำหนดวิธีการที่เหมาะสมในการดำเนินงานครั้ง

ต่อไป

10. ช่วยให้ได้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่จะดำเนินงานใด ๆ ต่อไปหรือไม่

อย่างไร

เมียร์ลิตซ์ และแมนเทล (Meredith and Mantel, 1986 : 19 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2535 : 107) กล่าวถึงความสำคัญของการประเมินว่า เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลทั้งที่เป็นจุดเด่น และจุดด้อยของโครงการอันจะเป็นประโยชน์ต่อโครงการที่ดำเนินอยู่หรือจะดำเนินการในอนาคต ในหลาย ๆ ด้านคือ

1. สามารถระบุปัญหาตั้งแต่แรกเริ่ม
2. ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินการ ค่าใช้จ่ายและเวลาได้ชัดเจนขึ้น
3. ทำให้มีการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินโครงการหรือแผนงานให้ดีขึ้น
4. สามารถระบุโอกาสสำหรับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในอนาคตได้
5. เป็นการประเมินคุณภาพของการบริหารโครงการ
6. เป็นการลดค่าใช้จ่ายในการลงทุน
7. เป็นการเร่งให้เกิดผลสัมฤทธิ์
8. เป็นการกำหนดข้อบกพร่องและแนวทางแก้ไขเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดขึ้นได้
9. เป็นการให้ข้อมูลข่าวสารสนเทศแก่ผู้เกี่ยวข้อง
10. เป็นการยืนยันถึงผลประโยชน์และข้อผูกพันขององค์กรต่อโครงการ

จากการศึกษาแนวความคิดของนักวิชาการและนักการศึกษาข้างต้นจึงสรุปได้ว่าการประเมินโครงการเป็นการติดตามผลการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ โดยมีรูปแบบและ

เป้าหมายที่ได้รับการวิเคราะห์อย่างมีขั้นตอน ผลการประเมินสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงาน และเป็นเครื่องตัดสินใจในการยุบเลิกโครงการหรือการดำเนินการต่อไป

1.1.4 รูปแบบของโมเดล

รูปแบบของโมเดล(Model)การประเมินมีหลายรูปแบบถ้าจะพิจารณาให้ละเอียดแล้วจะพบว่าบางรูปแบบมีความคล้ายคลึงกันมากในลักษณะที่เน้นความสำคัญของการประเมิน ลักษณะรูปแบบที่คล้ายกันหรือต่างกันนั้นอาจเนื่องมาจากการปรับปรุงพัฒนาแบบที่มีอยู่ก่อนแล้วหากจะจัดกลุ่มรูปแบบการประเมินที่มีลักษณะพฤติกรรมการประเมินที่คล้ายคลึงกัน ดังเช่นนักวิชาการและนักวิจัยได้แบ่งรูปแบบการประเมินไว้ ดังต่อไปนี้

สมบุรณ์ ชิดพงศ์ และคณะ (2536 : 33 – 34) ได้แบ่งรูปแบบของการประเมินโครงการที่มีลักษณะเด่นชัดในด้านวิธีการ และสามารถนำไปใช้ในการประเมินโครงการในสาขาต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่ยอมรับและนำมาใช้ในการประเมินโครงการทางการศึกษาว่า มี 3 กลุ่มคือ

1. กลุ่มที่ 1 รูปแบบการประเมินที่ยึดจุดมุ่งหมาย หรือวัตถุประสงค์เป็นหลัก (Objective Centered Evaluation Model) รูปแบบการประเมินนี้เน้นเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของโครงการเป็นหลักได้แก่รูปแบบการประเมินของ ไทเลอร์ (Tyler Hammond) ครอนบาค (Cronbach) บลูม (Bloom) และสคริฟเวน (Saiven)

2. กลุ่มที่ 2 รูปแบบการประเมินที่เน้นการให้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ (Decision Oriented Evaluation Model) รูปแบบการประเมินนี้เน้นรายละเอียดทุกส่วนของโครงการ รูปแบบที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้ได้แก่รูปแบบการประเมินของ สต๊ฟเฟิลบีม (Stuffle) อัลคิ(Alkin) เวลช (Welch) และแฮมมอนด์ (Hammond)

3. กลุ่มที่ 3 รูปแบบการประเมินที่ตัดสินคุณค่า (Judgment Evaluation Model) รูปแบบนี้เน้นเกณฑ์หรือมาตรฐานเป็นเครื่องตัดสินคุณค่า รูปแบบการประเมินที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้ได้แก่รูปแบบการประเมินของสคริฟเวน (Saiven) สเต็ค (Stake)และโปรวัส (Provus)

ประวีณา อัครพลไพศาล และคณะ (2542 : 13 –14) ได้รวบรวมแนวคิดและรูปแบบของการประเมินจากนักวิชาและผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 กลุ่มข้างต้นว่ามีรูปแบบต่าง ๆ กันที่สามารถเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสมกับลักษณะ วัตถุประสงค์ รายละเอียดของโครงการที่จะประเมิน ไว้ดังนี้คือ

1. รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Tyler)
2. รูปแบบการประเมินของครอนบาค (Cronbach)
3. รูปแบบการประเมินของสต๊ฟเฟิลบีม (Stufflebeam)
4. รูปแบบการประเมินของสคริฟเวน(Scriven)
5. รูปแบบการประเมินของสเต็ค (Stake)

6. รูปแบบการประเมินของโปรวัส (Prows)

สมบูรณ์ ชิตพงศ์ และคณะ (2536 : 32 - 45) กล่าวถึงรายละเอียดของรูปแบบการประเมินแบบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการประเมินแบบไทเลอร์ (Tyler) เป็นการประเมินโครงการโดยเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติ(Performance) ของผู้เรียนกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่ได้กำหนดไว้และเรียกการประเมินแบบนี้อีกอย่างหนึ่งว่าเป็นการประเมินรูปแบบที่ยึดความสำเร็จของเป้าหมายหรือจุดประสงค์ของโครงการเป็นหลัก (Goal Attainment Model) เพื่อตัดสินว่าวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ประสบผลสำเร็จหรือไม่เพียงไร และในการประเมินตามแนวความคิดนี้ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ประการคือ

1.1 การประเมินจะต้องยึดพฤติกรรมนักเรียน

1.2 ต้องประเมินมากกว่า 1 ครั้งแล้วสังเกตความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

2. รูปแบบการประเมินของ ลี เจ กรอนบาค (Cronbach) การประเมินในรูปแบบของกรอนบาค นี้ เป็นการประเมินที่มียุทธศาสตร์ในการตัดสินใจ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมมากมายหลายอย่างมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 จุดมุ่งหมายของการประเมิน

2.1.1 เพื่อปรับปรุงหลักสูตรรายวิชา เป็นการพิจารณาคัดสินใจว่าเป็นสื่อการเรียนการสอน หรือวิธีการสอนแบบใดที่สอนได้ผล หรือมีการปรับปรุงแก้ไขส่วนใด

2.1.2 เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับตัวบุคคล โดยเฉพาะตัวผู้เรียน เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าและข้อบกพร่องของนักเรียน

2.1.3 เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับระบบการบริหาร ว่าระบบการบริหารที่เป็นอยู่มีคุณภาพดี หรือต้องปรับปรุงแก้ไข

2.2 การประเมินของกรอนบาค แบ่งได้ 4 วิธีคือ

2.2.1 การศึกษากระบวนการ (Process Studies) เพื่อศึกษาเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

2.2.2 การวัดเจตคติ (Attitude Measures) การวัดเจตคติมีหลายวิธี เช่น การสังเกต การสอบถาม การสัมภาษณ์และการใช้แบบทดสอบ

2.2.3 การวัดความสามารถทั่วไป (Proficiency Measures) เป็นการ ใช้แบบทดสอบที่มีมาตรฐาน

3. รูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) (Stufflebeam. 1970 : อ้างอิงจากสมบูรณ์ ชิตพงศ์และคณะ. 2536 : 71)

3.1 รูปแบบการประเมินที่เรียกว่าแบบซีปปี้ (CIPP Model) เป็นการประเมินเพื่อการตัดสินใจ และเป็นรูปแบบที่นักประเมินให้ความสนใจและนิยมศึกษามากที่สุด มีองค์ประกอบ 4 ขั้นตอนคือ

3.1.1 การประเมินสถานะแวดล้อมหรือบริบท (Context Evaluation) เป็นการประเมินความต้องการและความจำเป็นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครองและการศึกษาปัญหาอุปสรรคทั้งในระบบและนอกระบบสังคมปัจจุบันเพื่อนำไปสู่ทิศทางที่กำหนดและวัตถุประสงค์ของโครงการ

3.1.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการตรวจสอบความพร้อมของปัจจัยต่าง ๆ ทั้งในด้านบุคลากรและวัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งระบบการบริหารจัดการเพื่อวิเคราะห์หาทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดกับทรัพยากรที่มีอยู่ และเป็นทางเลือกที่มีโอกาสทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามโครงการ

3.1.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินการดำเนินงานเมื่อนำโครงการที่วางแผนไว้ไปปฏิบัติ และเพื่อศึกษาว่าการดำเนินงานตามโครงการนั้น จะมีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร เพื่อที่จะได้สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ทันที

3.1.4 การประเมินผลงาน หรือผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อให้ทราบว่าโครงการนั้นประสบผลสำเร็จหรือไม่ โดยพิจารณาว่าผลที่ได้รับบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ โดยพิจารณาจากผลสำเร็จตามโครงการ

ตาราง 1 วิธีการและเทคนิคการประเมินโครงการของ CIPP Model

รูปแบบการประเมิน	วิธีการประเมินเทคนิค
การประเมินสภาพแวดล้อม	<ol style="list-style-type: none"> 1. วิธีวิเคราะห์ระบบการสำรวจงานวิจัย 1 วิเคราะห์เอกสารงานวิจัย 2 การสัมภาษณ์ 3 การทดสอบ 4 การวินิจฉัย 5 วิธี Delphi Technique
การประเมินปัจจัยนำเข้า	<ol style="list-style-type: none"> 1. การจัดอันดับคุณภาพการวิเคราะห์ทรัพยากร 2. การวิเคราะห์ยุทธวิธีการออกแบบการวิเคราะห์กระบวนการความเป็นไปได้ 3. การวินิจฉัยเอกสาร 4. การทดลอง
การประเมินกระบวนการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. การติดตามเกี่ยวกับศักยภาพและอุปสรรค 2. การวิเคราะห์ความตื่นตัวของผู้บริหาร 3. การกำหนดข้อมูลสารสนเทศ 4. การปฏิสัมพันธ์กับสิ่งที่คาดหวัง
การประเมินผลผลิต	<ol style="list-style-type: none"> 1. การระบุการปฏิบัติการ 2. การจัดผลสัมฤทธิ์ตามเกณฑ์ที่กำหนด 3. การเปรียบเทียบผลกับเกณฑ์มาตรฐาน 4. การแปลผลและเปรียบเทียบกับเกณฑ์คุณภาพ

(ที่มา สมหวัง พิริยานุวัฒน์. 2535 : 79)

4. รูปแบบการประเมินของ สคริฟเวน (Scriven) เป็นการประเมินโครงการที่อาศัยองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยให้พิจารณา ต่อไปนี้

4.1 จุดมุ่งหมายของการประเมินเป็นการพิจารณาว่าการประเมินนั้นได้ช่วยตอบคำถามที่ต้องการ เกี่ยวกับคุณลักษณะได้แก่

4.1.1 กระบวนการเรียนการสอน

4.1.2 บุคลากร

4.1.3 วิธีการ

4.1.4 โครงการ

4.1.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1.6 การตั้งเกณฑ์การประเมิน

4.2 บทบาทของการประเมินประกอบด้วยบทบาทต่าง ๆ ที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่

4.2.1 การประเมินระยะสั้น

4.2.2 การประเมินระหว่างโครงการดำเนินการ

4.2.3 พิจารณาคัดเลือกพร้อมของการประเมิน

วิธีการประเมินของสคริฟเวน มี 3 วิธีคือ

1. การประเมินก่อนการปฏิบัติงาน หรือก่อนการดำเนินงานการประเมินคุณค่าภายในประกอบด้วยการประเมินขั้นทุติยภูมิ (Secondary Evaluation) เป็นวิธีการเปรียบเทียบผลโดยทางอ้อมและเป็นการประเมินก่อนที่จะเริ่มลงมือปฏิบัติงาน

2. การประเมินเมื่อมีการปฏิบัติงานแล้ว หรือการประเมินคุณค่าการปฏิบัติงานเป็นการตัดสินคุณค่าผลที่เกิดขึ้นจากการใช้ปัจจัยเรียกว่าเกณฑ์ปฐมภูมิ (Primary criteria Evaluation)

3. การประเมินโดยใช้วิธีการประเมินแบบประสม (Hybrid Evaluation) เป็นการประเมินที่ใช้เกณฑ์ 2 ประเภทคือเกณฑ์ปฐมภูมิและเกณฑ์ทุติยภูมิ ในการพิจารณาวิธีการจะต้องมีกิจกรรมประกอบ ดังนี้

3.1 ต้องตรวจสอบเป้าหมายอยู่ตลอดเวลาว่าควรจะปรับปรุงอย่างไร

3.2 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเป็นการควบคุมกิจกรรมของโครงการ ติดตามผลการดำเนินโครงการ

3.3 อาศัยการตัดสินใจภายนอก เพื่อนำมาประกอบเรื่องเป้าหมาย เนื้อหาและเครื่องมือวัดต่าง ๆ

ตาราง 2 รูปแบบการประเมินของสครีเฟเวน

ลักษณะการประเมิน	การประเมินภายใน	การประเมินค่าการปฏิบัติงาน
การประเมินระยะสั้น	ตัดสินความสอดคล้องของเนื้อหา	ตัดสินผลที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนา
การประเมินระยะยาว	ตัดสินคุณค่าของวัสดุขั้นสุดท้าย	ตัดสินผลขั้นสุดท้าย

(ที่มา สำราญ มีแจ้ง. 2543 : 142)

5. รูปแบบการประเมินของสไตน์ (Robert E. Stake)

รูปแบบการประเมินของ Robert E. Stake มีกิจกรรมที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการประเมิน 2 กิจกรรมคือ

5.1 การบรรยาย (Description) เป็นการอธิบายลักษณะของการข้อมูลและการรวบรวมข้อมูลส่วนต่าง ๆ เช่น

5.1.1 ปัจจัยเบื้องต้น (Antecedents)

5.1.2 กระบวนการ (Transaction)

5.1.3 ผลผลิต (Outcomes)

5.2 การตัดสินใจ (judgment) เป็นการตัดสินคุณค่าการประเมินโครงการเช่น

5.2.1 การตัดสินคุณภาพของโครงการ

5.2.2 การเปรียบเทียบเกณฑ์มาตรฐาน

การตัดสินใจเกี่ยวกับคุณภาพของโครงการนั้นจะต้องนำข้อมูลเชิงบรรยายที่ได้จากการประเมินมาเปรียบเทียบกัน ทั้งเกณฑ์มาตรฐานสัมบูรณ์และเกณฑ์มาตรฐานเพราะสัมพัทธ์
 เกณฑ์มาตรฐาน (Standards) เป็นตัวบ่งชี้ว่าโครงการที่จะประเมินนั้นมีคุณภาพเพียงใด
 เกณฑ์มาตรฐานที่ดีควรมีลักษณะชัดเจน เพื่อสะดวกต่อการตัดสินใจเกณฑ์มาตรฐานมี 2 ชนิด
 คือเกณฑ์มาตรฐานสัมบูรณ์ (Absolute Standard) เป็นเกณฑ์ที่ตั้งขึ้นตามมาตรฐานสัมบูรณ์
 และมาตรฐานสัมพัทธ์ประกอบกันกับความคิดเห็นของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลและเกณฑ์มาตรฐานสัมพัทธ์ (Relative Standard) เป็นเกณฑ์ที่ตั้งขึ้นโดยมีโครงการอื่นเป็นเกณฑ์เปรียบเทียบ

ศูนย์วิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ในการตัดสินใจเกี่ยวกับคุณภาพการประเมินโครงการนั้นจะต้องนำข้อมูลเชิงบรรยายที่ได้จากการประเมินมาเปรียบเทียบกัน รวมทั้งเกณฑ์มาตรฐานสัมบูรณ์และเกณฑ์มาตรฐานสัมพัทธ์ประกอบกับความคิดเห็นของบุคคล

6. รูปแบบการประเมินของ โปรวัส (Prows) (Provus อ้างอิงจากสมบูรณ์ ชิตพงศ์ และคณะ. 2536 : 60) ว่าการประเมินโครงการในรูปแบบของ Provus เป็นการประเมินโดยอาศัยขั้นตอนและปัจจัยต่อไปนี้

6.1 ประเมินโครงการขณะดำเนินการ (Ongoing Program) ในโรงเรียน โดยใช้กลุ่มผู้ประเมิน

6.2 ศึกษาความแตกต่างระหว่างสิ่งที่สืบเนื่องมาจากการดำเนินโครงการ

6.3 ศึกษามาตรฐานที่กำหนดไว้ในโครงการ

จุดมุ่งหมายของการประเมินแบบโปรวัส (Provus) เป็นจุดมุ่งหมายของการประเมินโครงการ เพื่อพิจารณาข้อมูลที่ไม่สอดคล้องนำไปสู่การตัดสินใจใน 3 ลักษณะคือการปรับปรุงโครงการ การดำเนินโครงการต่อไปหรือการยกเลิกโครงการ โดยมีกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการประเมินแบบโปรวัส (Provus)

1. การพิจารณายอมรับมาตรฐานของโครงการ

2. การพิจารณาความไม่สอดคล้องที่เกิดขึ้นระหว่างส่วนต่าง ๆ ของโครงการกับมาตรฐานที่กำหนด

3. ใช้ข้อมูลความไม่สอดคล้องที่เกิดขึ้นพิจารณาจุดอ่อนของโครงการ

3.1 รูปแบบการประเมินของ Provus ขณะการดำเนินประเมินโครงการมี 4 ขั้นตอนคือ

3.1.1 ขั้นตอนการออกแบบโครงการ

3.1.2 การเตรียมการ

3.1.3 กระบวนการดำเนินการ

3.1.4 การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายและผลที่ได้

การประเมินโครงการแต่ละขั้นตอน เป็นการเปรียบเทียบผลจากโครงการกับมาตรฐานโดยพิจารณาข้อมูลความไม่สอดคล้องกันเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจ 4 ประการคือ

1. ควรมีการดำเนินโครงการต่อไปหรือไม่

2. ดำเนินการ ภายหลังที่ได้รับการปรับปรุงมาตรฐานหรือข้อปฏิบัติให้ดีขึ้น

3. ย้อนกลับไปเริ่มต้นดำเนินโครงการใหม่

4. ยุติโครงการ

จากการศึกษารูปแบบของการประเมินที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ทราบข้อเท็จจริงว่ารูปแบบการประเมินมีหลากหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับเนื้อหา วัตถุประสงค์ของโครงการและ

๓๑๑.๓๖

๔๑๑๖๗ ก

๑-๑

151142

ความต้องการของผู้ประเมินโครงการ โดยพิจารณาและคำนึงถึงการได้รับประโยชน์จากการประเมิน ในด้านต่อไปนี้

1. ทำให้ทราบจุดมุ่งหมายของการประเมิน
2. ทำให้เข้าใจรูปแบบของการประเมิน
3. สามารถนำรูปแบบและวิธีการไปศึกษาประกอบการประเมินโครงการอื่น ๆ
4. ทำให้ทราบผลการประเมินและปัญหาอุปสรรคในการดำเนินโครงการ
5. ทำให้ได้ข้อสังเกตเพื่อนำมาเป็นเครื่องประกอบการตัดสินใจ

1.1.5 การวางแผนการประเมิน

การเตรียมการล่วงหน้าหรือการวางแผนการทำงานเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถประหยัดแรงงาน ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ การประเมินโครงการก็เช่นเดียวกัน ผู้ประเมินต้องทำด้วยความรอบคอบและยุติธรรม จะต้องวางแผนการประเมินให้รอบคอบ เพื่อให้เป็นแนวทางการดำเนินการประเมิน

อัจฉรา นุชภักดี (2533 : 49-52) และสำราญ มีแจ้ง (2543 : 87-99) กล่าวถึงความสำคัญของการวางแผนการประเมินโครงการว่าเป็นการกำหนดแนวทางที่จะทำการประเมินเป็นการล่วงหน้าว่าจะประเมินอะไรบ้าง จะต้องมีการวางแผนการประเมิน มีเค้าโครงการประเมินอย่างชัดเจนจะเป็นสื่อในการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้ประเมินและผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ช่วยให้มีการวางแผน (Design) ของการประเมินอย่างรัดกุมให้เป็นระบบระเบียบอย่างมีเหตุผล
2. ช่วยในการวางแผนปฏิบัติการประเมินเป็นคู่มือ(Guideline)กำหนดขั้นตอนว่าผู้ประเมินจะต้องทำอะไร กับใคร และเมื่อใด
3. ช่วยสร้างพื้นฐาน (Basic) ของการกำหนดเกณฑ์หรือมาตรฐานเพื่อใช้ในการเปรียบเทียบลักษณะ ระดับความเหมาะสมหรือระดับความพึงพอใจของการดำเนินงานนั้น

1.1.6 ขั้นตอนการประเมิน

การจำแนกการประเมินโครงการจะคล้ายคลึงและแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และการนำผลการประเมินไปใช้ตามวิธีการประเมินและรูปแบบของโมเดลการประเมิน

โกวิท ประวาลพฤษ์ (2531 : 7 - 12) เสนอแนวทางและวิธีการประเมินไว้

4 ขั้นตอนคือ

1. ขั้นตอนการประเมินตัวโครงการ เป็นการประเมินความเหมาะสมกับเหตุผลของโครงการเพื่อตรวจสอบว่าโครงการมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด การประเมินจึงต้องตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบที่เป็นปัจจัยในการประเมิน เช่น

1.1 การศึกษาความจำเป็นของปัญหาทรัพยากรตลอดจนส่วนที่ต้องการเกี่ยวกับโครงการที่ต้องการจะทำการประเมิน

1.2 ศึกษาวิธีการดำเนินการ เทคนิควิธีการต่าง ๆ โดยคำนึงถึงจุดอ่อนและจุดแข็งของโครงการ

1.3 ศึกษาเป้าหมายของการดำเนินโครงการและเป้าหมายของโครงการที่จะประเมิน เพื่อให้ทราบวัตถุประสงค์

1.4 วิเคราะห์ความสมเหตุสมผลและกำหนดการประเมินโครงการ

2. การประเมินสภาพเมื่อเริ่มต้นโครงการ จัดทำเมื่อจะเริ่มต้นหรือขณะที่ดำเนินการประเมินโครงการ เป็นการตรวจสอบ 2 ลักษณะคือ

2.1 การตรวจสอบความพร้อมสำหรับการเริ่มโครงการด้านทรัพยากรและบุคลากรที่จำเป็น

2.2 การตรวจสอบสภาพแวดล้อมของโครงการได้แก่สภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองและคตินิยมของสังคม

3. การประเมินการดำเนินโครงการ เป็นการตรวจสอบปฏิบัติงานของบุคคลและองค์การที่มีส่วนในการลงมือปฏิบัติงาน ได้แก่

3.1 การประเมินความเข้าใจและเจตคติของผู้บริหาร

3.2 การประเมินความเข้าใจของผู้เข้าร่วมโครงการ

3.3 การประเมินเทคนิค วิธีการที่ใช้ในการประเมิน

3.4 การประเมินเอกสาร การบันทึกการสัมภาษณ์ การบันทึกการสังเกต

3.5 การประเมินการปฏิบัติงานจริง

4. การประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการเป็นการประเมินเมื่อการดำเนินได้สิ้นสุดลง มี 2 ลักษณะคือ

4.1 การประเมินความคิดรวบยอดของโครงการ

4.2 ประเมินจุดประสงค์ของโครงการ

จากการศึกษาขั้นตอนของการประเมินโครงการสามารถทำการประเมินได้เป็นระยะซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. การประเมินก่อนดำเนินโครงการ เพื่อศึกษาสภาพความต้องการของผู้ดำเนินโครงการและหน่วยงานที่รับผิดชอบ

2. การประเมินระยะเริ่มต้นโครงการเพื่อศึกษาความพร้อมของบุคลากรและทรัพยากรที่ต้องการ
3. การประเมินระหว่างการค้าเนินโครงการ เพื่อศึกษาการติดตาม ตรวจสอบวิธีการดำเนินงาน
4. การประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ เพื่อศึกษาผลการดำเนินโครงการ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการ

การประเมินโครงการ “หนึ่งโรงเรียน หนึ่งผลิตภัณฑ์” ของโรงเรียนในอำเภอ นครไทย สำนักงานเขตการศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา 2 ขั้นตอน คือการประเมินระหว่างการค้าเนินโครงการและการประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ เพราะการดำเนินโครงการได้ดำเนินมาแล้ว 3 ปีการศึกษา ได้ริเริ่มขึ้นโดยนายสมเดช สีแสง ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ได้มีนโยบายให้ทุกโรงเรียนในสังกัดดำเนินกิจกรรมโครงการหนึ่งโรงเรียน หนึ่งผลิตภัณฑ์ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2544 เป็นต้นมา

1.2 โครงการหนึ่งโรงเรียน หนึ่งผลิตภัณฑ์

1.2.1 ความหมายของโครงการหนึ่งโรงเรียน หนึ่งผลิตภัณฑ์

โครงการหนึ่งโรงเรียน หนึ่งผลิตภัณฑ์ หมายถึงการค้าเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน ให้มีความเป็นเลิศทางผลิตภัณฑ์อย่างใด อย่างหนึ่ง โดยอาศัยทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เพื่อมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความถนัดและความสามารถโดยยึดหลักการของปรัชญาการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.2.2 ความเป็นมาของการดำเนินโครงการหนึ่งโรงเรียน หนึ่งผลิตภัณฑ์

จากแนวทางการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 4 มาตรา 22 “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักการว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ” สำนักงานเขตการศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ได้ดำเนินโครงการ“หนึ่งโรงเรียน หนึ่งผลิตภัณฑ์” โดยให้มีครูผู้รับผิดชอบเป็นเจ้าของโครงการระดับสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ให้การส่งเสริม สนับสนุน หน่วยงานที่รับผิดชอบมีหน้าที่ติดตาม ช่วยเหลือ แนะนำ และประชาสัมพันธ์นำเสนอผลงานต่อสื่อมวลชนอย่างต่อเนื่อง

ทุกโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ได้สนองนโยบาย โดยการค้าเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและจัดให้มีโครงการ“หนึ่งโรงเรียน หนึ่งผลิตภัณฑ์”

ขึ้นในโรงเรียนมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2544 โดยอาศัยภูมิปัญญาและทรัพยากรท้องถิ่นให้ผู้เรียน ได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพและความสามารถอย่างสร้างสรรค์ มีการนำผลิตภัณฑ์ที่เป็นผลงานของนักเรียนมาเผยแพร่และจัดจำหน่ายได้แก่ ผลงานด้านฝีมือเช่น การถักทอ การเย็บ ปักถักร้อย การแกะสลัก และการประดิษฐ์ ผลงานด้านการเกษตร การประกอบอาหาร ขนมและเครื่องดื่ม ผลงานด้านศิลปะ ผลงานด้านปฏิกิริยากรรม และผลงานด้านนาฏศิลป์ เป็นต้น

“หนึ่งโรงเรียน หนึ่งผลิตภัณฑ์” เป็นการจัดการศึกษาตามปรัชญาการจัดการศึกษา ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ (มาตรา 22) ที่ผู้เรียนทำตัวเอง สร้างสรรค์เอง เป็นการบูรณาการทั้ง ในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย (มาตรา 23) เพราะเป็นการเรียนทั้งอาชีพ ที่บ้านและ โรงเรียน เป็นการจัดการกระบวนการเรียนการสอนสอดคล้องความต้องการของเด็ก (มาตรา 24) เพราะเด็กทำได้ ได้ขาย ได้กิน ได้เล่น และเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (มาตรา 25) เรื่องของอาชีพ (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก. 2545 : คำนำ) ซึ่งมีผลงาน และความสำเร็จของผู้เรียนที่แพร่หลายมาจากโครงการนี้

1.2.3 การดำเนินโครงการหนึ่งโรงเรียน หนึ่งผลิตภัณฑ์ของโรงเรียน ใน อำเภอหนองไทย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3

โรงเรียนในอำเภอหนองไทย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำนวน 59 โรงเรียน ได้ดำเนินกิจกรรมโครงการหนึ่งโรงเรียน หนึ่งผลิตภัณฑ์ โดย อาศัยอาชีพและภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ และบางส่วนได้กำหนดให้กิจกรรม จากมาตรฐานโครงการหนึ่งโรงเรียน หนึ่งผลิตภัณฑ์ บรรจุในหลักสูตรสถานศึกษาของสถาน ศึกษาชั้น ๆ ตามที่ทิวาพร ศรีสุธรรม. (2546 : 34) ได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิ ปัญญาท้องถิ่นแต่ละสาขาที่เด่นชัดของอำเภอหนองไทย ไว้ดังต่อไปนี้

1. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ได้แก่การทอผ้า การเลี้ยงไหม การทำเกลือ การจักสาน กระดาษสาและการทำไม้กวาด
2. สาขาการแพทย์แผนไทย ได้แก่การนวดแผนโบราณหรือการนวด แผนไทย ยาสมุนไพร
3. สาขาศิลปกรรม ได้แก่ ได้แก่ศิลปะการแทงหยวก การแกะสลัก ไม้สัก
4. สาขาศาสนาและประเพณี ได้แก่ประเพณีปักธงชัย ประเพณีการ แห่ปราสาทผึ้ง ประเพณีการเลี้ยงผีปู่

นอกจากนี้ได้พบว่า โรงเรียนที่ตั้งอยู่บนภูเขาและทำการสอนนักเรียนชาวเขาได้มีกิจกรรมปักผ้าแบบชาวเขา โรงเรียนบางแห่งตั้งอยู่ในชุมชนที่มีการทำสวนยางพารา มีการทำไร่สัปะรด มีโรงงานทำแผ่นยาง โรงงานต้มกลั่นสุราไทย และการทำอิฐดินเผาเป็นต้น

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2527 : 282-284) ได้ประเมินผลการดำเนินงานโครงการ กศ.พช. ปี 2526 - 2527 โดยรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สนับสนุนผู้นำท้องถิ่นและประชาชนในเขตบริการของโรงเรียนที่เข้าโครงการจำนวน 3,000 คนโดยรายงานผลเป็นศูนย์ดำเนินงาน 11 ศูนย์ ได้ข้อสรุปรวมทั้งประเทศพบว่าในส่วนของความสำเร็จในการดำเนินโครงการนั้นประชาชนมีการประสานงานร่วมมือกันในการหาปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาเช่นการจัดหาแหล่งน้ำและพื้นที่ในการประกอบอาชีพ นอกจากนั้นประชาชนยังได้รับข่าวสารกว้างขวางขึ้น สำหรับส่วนที่ยังเป็นปัญหาอุปสรรค ในการดำเนินโครงการนั้นก็พบว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบโครงการบางส่วนเข้าใจหลักการของ กศ.พช. ไม่ดีเท่าที่ควร ผู้นำชุมชนและประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะอยู่ในระดับยากจน ตลอดจนการจัดสรรงบประมาณของโครงการยังมีความล่าช้าไม่ต่อเนื่อง

สะอาด ฟองอินทร์. (2527 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในชนบทตามการรับรู้ของครูและผู้บริหารการศึกษาในเขตการศึกษา 8 ปีการศึกษา 2527 กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยครูโรงเรียนประถมศึกษา ผู้บริหารการศึกษาในเขตจำนวน 388 คนพบว่าครูและผู้บริหารการศึกษารับรู้ว่าครูมีการปฏิบัติจริงในการพัฒนาชุมชนรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง บทบาทที่ครูเห็นว่าได้ปฏิบัติมากที่สุดคือบทบาทด้านสังคมและวัฒนธรรม ส่วนผู้บริหารการศึกษาเห็นว่าบทบาทที่ครูเห็นว่าได้ปฏิบัติมากที่สุดคือบทบาทด้านการเมือง การปกครอง ส่วนบทบาทที่ครูปฏิบัติน้อยที่สุดคือบทบาทด้านเศรษฐกิจและอาชีพ นอกจากนี้ครูและผู้บริหารการศึกษามีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนของครูเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย

ศุภพงษ์ ปิ่นเวหา (2534) ได้ใช้รูปแบบซิปปี ประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2530 กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์ช่างอุตสาหกรรม : ศึกษาเฉพาะวิทยาลัยเทคนิคกลุ่มภาคเหนือ ซึ่งมีผลการประเมินดังต่อไปนี้

1. ผลการประเมินองค์ประกอบด้านบริบทพบว่าจุดประสงค์ของหลักสูตรมีความชัดเจนดี โครงสร้างของหลักสูตรมีความเหมาะสม เนื้อหาวิชาสอดคล้องกับจุดประสงค์และโครงสร้างของหลักสูตร แต่ควรเพิ่มเวลาเรียนในแต่ละรายวิชา

2. ผลการประเมินองค์ประกอบด้านปัจจัยป้อนพบว่าอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี โดยมีวุฒิการศึกษา เคยได้รับการอบรมวิชาครูหรือวิชาการศึกษามาแล้ว มีประสบการณ์ในการสอนคณิตศาสตร์มามากกว่า 3 ปี ส่วนใหญ่มีชั่วโมงสอนมาก และมีหน้าที่พิเศษนอกเหนือจากการสอน นักศึกษาส่วนใหญ่ชอบและเห็นความจำเป็นในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ช่วงอุตสาหกรรม แต่ส่วนใหญ่มีพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ไม่ดีนัก ไม่มีความสนใจในการค้นคว้าหรือศึกษาเพิ่มเติม หรือซักถามเมื่อมีปัญหา สำหรับอุปกรณ์การเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ช่วงอุตสาหกรรมมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอแต่ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดหาอุปกรณ์เพียงพอ

3. ผลการประเมินองค์ประกอบของกระบวนการใช้หลักสูตรพบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจดีพอสมควรแต่การสอนส่วนใหญ่ยังใช้การบรรยาย ไม่ได้มีการนำนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้และไม่มีการเสริมเท่าที่ควร ในเรื่องการประเมินผลการเรียนนั้น ประเมินผลได้ตรงตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาแต่ไม่คำนึงถึงความแตกต่างของนักศึกษาในแต่ละสาขาวิชา ส่วนด้านการบริหารกับการบริหารหลักสูตรนั้น ได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายบริหารและฝ่ายวิชาการพอสมควร

4. ผลการประเมินด้านผลผลิตพบว่า ผลที่ได้จากการเรียนการสอนไม่บรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตรเท่าที่ควร นักศึกษาส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ช่วงอุตสาหกรรมอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ และคะแนนวิชาคณิตศาสตร์ช่วงอุตสาหกรรมมีความสัมพันธ์กับคะแนนวิชาคณิตศาสตร์เฉพาะสาขาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมชาย โพธิ์พานนท์ (2534) ได้ประเมินโครงการฝึกอาชีพในโรงเรียนฝึกอาชีพสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การประเมินสภาพแวดล้อมโครงการนี้มีความจำเป็นเชิงเศรษฐกิจและสังคมมีความสอดคล้องกับความจำเป็นและความต้องการของกรุงเทพมหานครและประชาชน ในการประเมินปัจจัยเบื้องต้นพบว่า ทรัพยากรเพียงพอ และหลักสูตรมีความเหมาะสม ส่วนการประเมินกระบวนการพบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดโครงการแต่มีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร มีการทำปฏิทินการปฏิบัติงาน มีการนิเทศโดยผู้บริหาร และมีการวัดผลประเมินผลผู้เรียน โดยใช้แบบสอบถามหรือแบบรายงาน การเรียนการสอนเน้นการปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่

การประเมินด้านผลผลิตโครงการนี้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในเรื่องการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดและมีประโยชน์ต่อสังคมและผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาและบุคคลทั่วไปได้รับความรู้ทักษะด้านวิชาชีพในฐานะผู้ผลิตจำหน่ายและบริการประชาชนควบคู่กับการมีคุณธรรม ส่วนเรื่องที่ยังไม่สามารถดำเนินการได้สมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ได้แก่ โรงเรียนที่เปิดสอนวิชาชีพไม่เพียงพอ การสอนวิชาชีพให้แก่เด็กนักเรียน

ประถมศึกษาและนักเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญยังไม่ทั่วถึง และการจัดตั้งโรงเรียนฝึกอาชีพ ยังไม่ครบถ้วนตามเป้าหมายของแผนพัฒนาการศึกษาของกรุงเทพมหานคร

พหุภาคี (2534) ได้ประเมินโครงการส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อหารายได้ระหว่างเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดกำแพงเพชร ระหว่างปีการศึกษา 2533 - 2534 ทำการประเมินตามรูปแบบจำลองคานันทิแนนท์ของสเติร์ก พบว่ามีปัญหา 3 ประการคือปัญหาด้านปัจจัยพื้นฐาน ปัญหาด้านการปฏิบัติโครงการ ปัญหาด้านผลลัพธ์โครงการ ปัญหาที่สำคัญคือปัญหาด้านปัจจัยพื้นฐานและปัญหาด้านการปฏิบัติโครงการ โดยเฉพาะเรื่องความพร้อมของบุคลากร

แก่นกาญจน์ ธรรมสอน (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ศึกษากรณี โรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า

1. การประเมินบริบท จุดหมายของหลักสูตรมีความชัดเจนทางภาษาสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและสังคมเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะทั้ง 3 ด้านคือด้านความคิดเห็น ด้านความรู้สึกละและด้านการปฏิบัติ โครงสร้าง และเนื้อหาของหลักสูตรสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตร สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน จัดไว้เหมาะสมกับเวลาเรียนของนักเรียน ได้ยืดหยุ่นตามสภาพท้องถิ่น เวลาที่ใช้ในการสอนเนื้อหาหลักสูตรที่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 น้อยเกินไป และควรเพิ่มเนื้อหาหลักสูตรงานพื้นฐานอาชีพให้เท่ากับกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น ครูมีความรู้ ความเข้าใจและเพียงพอกับจำนวนนักเรียน ครูมีการเขียนแผนการสอนล่วงหน้าก่อนสอนดำเนินการสอนตามแนวคู่มือครู และมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรเป็นอย่างดี

3. การประเมินกระบวนการ พบว่ามีการสอนเน้นกระบวนการ และยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการพัฒนาผู้เรียนด้วยการสอนซ่อมเสริม ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายและหลักการของหลักสูตร

4. การประเมินผลผลิต พบว่านักเรียนมีคุณลักษณะเหมาะสม เป็นที่ต้องการตามหลักสูตรมุ่งหวัง นักเรียนแต่ละระดับชั้นมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดีเป็นจำนวนมาก

อุทัยวรรณ ยันอินทร์ (2539) ได้ประเมินโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อหารายได้ระหว่างเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้รูปแบบชิปปี้ ผลการวิจัยพบว่า

1. การประเมินด้านบริบท พบว่านโยบายการดำเนินโครงการและจุดมุ่งหมาย หลักการและแนวความคิดมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการอยู่ในขั้นดีมาก

2. ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า พบว่าการปฏิบัติงานของบุคลากรและสภาพการเรียนรู้การสอนมีผลดี แต่ทรัพยากรค่อนข้างจำกัด

3. ผลการประเมินด้านกระบวนการ พบว่ามีการวางแผนการดำเนินโครงการประเมินผลและการรายงานผลเป็นขั้นตอน ครบถ้วนสามารถตรวจสอบได้ง่ายและสะดวก

4. ผลการประเมินด้านผลผลิตพบว่าเป็นการดำเนินโครงการที่พึงพอใจของผู้ดำเนินโครงการและนักเรียน

มณีวรรณ นามโสม. (2539) ได้ประเมินโครงการการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยใช้รูปแบบซีพี (CIPP Model) ผลการประเมินพบว่า

1. ด้านสภาพแวดล้อม พบว่าสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่นที่มีความรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษา เห็นความสำคัญต่อการจัดการศึกษาระดับก่อนประถม Wnw มีการดำเนินการขยายโครงการไปยังทุกโรงเรียน

2. ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่าเจ้าหน้าที่บริหารการประถมศึกษา ศึกษาพิเศษ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความเห็นว่าคุณครูควรได้รับการนิเทศ และการเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับแนวนโยบายการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา และโรงเรียนที่เปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษาควรมีความพร้อมเรื่องบุคลากรและสถานที่ขาดครูที่มีความชำนาญ

3. ด้านกระบวนการ พบว่าครูผู้รับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาได้รับการฝึกอบรม และเข้าใจนโยบายการดำเนินโครงการ ได้รับการนิเทศ ประเมินและติดตามผลจากเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ

4. ด้านผลผลิต พบว่าเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนานักเรียนก่อนวัยเรียนได้ครบทุกด้านคือร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ทำให้นักเรียนมีความพร้อมที่จะเข้าเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา

กรอบความคิดในการวิจัย

โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อม
ของชุมชนที่ต่างกันในด้าน
ทรัพยากร และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ทำให้มีความแตกต่างกันในเรื่อง
การจัดการศึกษาระดับก่อนประถม
และกระบวนการเรียนรู้ โครงการ
หนึ่งโรงเรียน หนึ่งผลิตภัณฑ์